

JOHNS. JØRGENSENS HOS

NYHEDSBREV

Johannes Jørgensen Selskabet

Februar 2005

3. årg.

Nr. 1

NYT FRA SVENDBORG

Der er nu nedsat en arbejdsgruppe, som skal stå for ansvaret for mindestuerne i Svendborg. Foruden stadsbibliotekar Kristian Grønborg og bibliotekar Søren Jensen fra Svendborg Bibliotek består gruppen af fru Lone Jerk, Thurø og Johannes Jørgensen Selskabets formand Stig Holsting. Ved regelmæssige møder vil man drage omsorg for, at respekten for digterens synlige minde i Svendborg bliver holdt i hævd. Desuden vil man til næste år sørge for, at Johannes Jørgensens omfattende arkiver bliver overført til Det kongelige Bibliotek, så adgangen for studier heraf vil blive de bedst tænkelige.

Noget af det første arbejdsgruppen vil forsøge sat i værk er en udvidet åbningstid af mindestuerne i hvert fald i sommerhalvåret, og da der ikke er yderligere økonomiske midler at trække på, end man hidtil

har fået, vil det blive forsøgt gennemført ved frivillig arbejdskraft. Man søger naturligvis derfor især efter lokalboende, som har lyst til at træde ind i et team, som to timer om ugen kan påtage sig hvervet som "kustode". Evt. interesse-rede kan aflevere en skriftlig ansøgning til stadsbibliotekar Kristian Grønborg på Svendborg Bibliotek. Der vil altså være tale om folk, som vil betragte det som en ære at bidrage til at fremme kendskabet til digteren.

I øvrigt viser besøgsstatistikken for mindestuerne, at der er et bemærkelsesværdigt sammenfald mellem et betydeligt øget besøgstal og oprettelsen af Johannes Jørgensen Selskabet, så der vil næppe herske tvivl om, at daglig adgang vil betyde endnu flere besøgende.

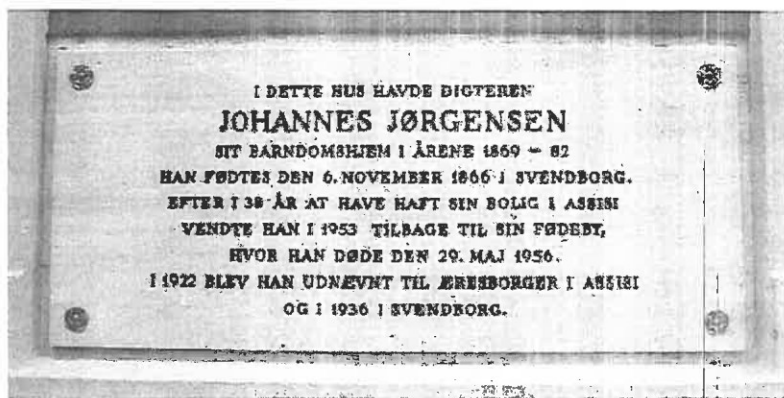
Stig Holsting

MINDEPLADE PÅ FRUESTRÆDE 15 GENOPSAT

Lige efter nytår blev den ødelagte mindeplade på Johannes Jørgensens barndomshjem i Fruestræde i Svendborg erstattet af en ny. Som bekendt faldt den gamle plade en tidlig sommermorgen sidste år af sit ophæng og knustes mod fortoret. Men nu sidder den der altså igen, og den opmærksomme besøgende vil se, at teksten ikke er den

samme, som på den gamle plade. Man har skønnet, at en del af den gamle tekst ikke mere sagde de besøgende noget og har derfor valgt alene at koncentrere sig om at meddele stedets relevante oplysninger nemlig, at huset er digteren Johannes Jørgensens barndomshjem.

SH.

Den nye mindeplade på huset i Fruerstræde 15 i Svendborg. Foto: Nanna Dreier

MERE NYT FRA FRUESTRÆDE

Med Blødende hjerte har stadsgartneren i Svendborg måttet tage den tunge beslutning at fælde dødsdom over det gamle smukke kirsebærtræ i haven bag Johannes Jørgensens barndomshjem. Dødsdom er måske ikke det rette ord, for træet er så godt som afgået ved døden.

Der er gået råd i det gamle træ, og en storm ville kunne vælte det til alvorlig fare for sine omgivelser bl.a. for skolebørnene i Byskolen, der som bekendt har fået adgang til en del af haven – hvad man så end mener om det.

DIGTEREN OG KOMPONISTEN

I sidste nummer af NYHEDSBREVET bragte vi en artikel om komponisten Louis Glass klaverkomposition "I det Fri", som forlyden-der ville vide, at Johannes Jørgensen skulle have ladet sig inspirere af til nogle digte. Vi efterlyste oplysninger om disse digte og et

medlem kunne henvise til nogle bemærkninger i Gerhard Lynges "Danske Komponister" fra 1917. Heri fremgår det, at digtene, som følger nodearkene, er skrevet af Johannes Jørgensen, men ved en fejl i trykningen ikke er påført digterens navn.

-0-

JOHANNES JØRGENSENS EX LIBRIS

af Martin Fischer

Enhver bogsamler ved, at kun forfatteren til bogen må skrive i den. Ellers forringer det bogens værdi, med mindre det er en eller anden berømt, som har sat sit mærke deri. H. C. Andersens signatur i en originaludgave af Charles Dickens forringer næppe Dickens værk.

Men når en af os andre skriver "Til tante Olga på fødselsdagen" i en bog, har den tabt i antikvarisk værdi. En inkarneret bogsamler anser sig i virkeligheden kun som forvalter på eftertidens vegne.

Noget andet er, hvis man klæber sit evt. EX LIBRIS foran i bogen. Det forringer ikke dens antikvariske værdi og er det så tilmed en berømt eller måske endda forfatterens eget EX LIBRIS, så er det naturligvis et plus.

Historien bag EX LIBRIS' skal ikke opridses her, men det er en kendt sag, at også Johannes Jørgensen havde et sådant ejermærke, som han satte foran i sine bøger – af og til også i bøger, som han forærede bort.

Definitionen på EX LIBRIS er i følge Arthur G. Hassøs *Danske Ekslibris - Bogejermærker i Danmark*, J. H. Schultz Forlag fra 1942, side 12 kort fortalt: "(...) Blade, for det meste af beskeden Format, som bliver klæbet ind i en bog for at kendetegne denne som en bestemt Persons eller Institutions Ejendom paa en mere smagfuld Maade, end det er muligt ved blot at skrive Ejernavnet deri." EX LIBRIS betyder: "Af N.N.'s bøger."

Om motivet på Johannes Jørgensens EX LIBRIS oplyser Stig Holsting følgende: Motivet er fra Assisi - udsigten fra Sacro Convento mod Porta San Francesco og med kirken San Pietro i baggrunden med al skyldig hensyntagen til den kunstneriske frihed. I vinduesåbningen ligger digterens kendte hat og stok, som man kender dem fra adskillige billeder af ham og fra mindestuerne i Svendborg - pilgrimmens hat og stok. Symbolikken i motivet synes derfor ganske klart. Et EX LIBRIS skal afspejle ejerens personlighed, måske også hans interesser og livsværk. I dette tilfælde aner vi i udsynet fra klosteret mod byen og mod en del af Monte Subasio digterens tilknytning til den hellige Frans' by, men også hans evige udlængsel til en verden "Bag alle de blaa Bjerge". Og Stig Holsting fortsætter: "EX LIBRIS'et er tegnet af grafikereren Ebba Holm (1889-1967), som Johannes Jørgensen kendte personligt. Dette EX LIBRIS er ikke det eneste arbejde, hun udførte for ham. I 1928 skar hun således 4 smukke træsnit til hans *Dantestemninger*.

Hun var stærkt inspireret af rejser i Italien, og især den hellige Frans af Assisi stod hendes hjerte nær. Ebba Holm var en overordentlig flittig kunstner, og til

hendes hovedværker hører en serie illustrationer til Dantes Guddommelige Komædie".

I Hassøs ovennævnte store værk om EX LIBRIS' kan man på side 45 yderligere læse følgende om Ebba Holm: "Malerinden EBBA HOLM har en usædvanlig stor og frodig Exlibrisproduktion bag sig; hendes første Exlibris er fra forrige Verdenskrig, og i de forløbne 25 Aar har hun været Meister for snart et Hundrede Bøgermærker. Med en stærk Interesse for sit Arbejde paa dette Omraade har hun forbundet en stor Smidighed som Kunstner. Hun har haft en ganske særlig Evne til at forene sine kunstneriske Intentioner med Imødekommenhed over for Bøgejernens Ønsker om bestemte Motiver, uden at der i Almindelighed er slaaet af paa de kunstneriske krav. Hun har haft en Ulyst til at benytte alle de gammelkendte Symboler; hendes Kultur har hindret hende i - trods hendes store Produktion - at falde til Gentagelser og Banaliteter. Hendes Stilsans er overordentlig sikker; hun har en dygtig og kraftig streg. Som Grafiker har hun en godt Navn; som Exlibriskunstner har hun forstået, at denne Smaakunst har sine egne Love, stiller sine egne Krav; hun har studeret den for at kunne

dyrke den med Sikkerhed. Forfatteren Hans Ahlmann har engang, inden hendes Produktion endnu var særlig stor, skrevet om hende: "Er hun end ikke nyskabende, som en Bindesbøll, saa er hun dog som han en sikker Tegner, hendes Streg fæmle ikke. Og hendes Kultur ligger saa fast, at hun uden at falde i Armene paa Banaliteten formaar at tumle med Symbolerne". Der er over hendes Exlibris noget kendt, noget hjemligt og hjertevarmt, som vist ikke kan defineres nærmere; hvis nogen af vore Exlibriskunstnere skulde staa som Repræsentanten for det for det danske Exlibris særegne, maa det vel være hende."

Der findes et selskab, der har helliget sig studiet af Exlibris. Dansk Exlibris Selskab (DES) har et tæt samarbejde med *Frederikshavn Kunstmuseum* - og *exlibrissamling*.

Museet har over 400.000 originale EL og heriblandt også mange udført af Ebba Holm. "Men desværre ikke Johannes Jørgensens" - oplyser Klaus Rödel redaktør af bladet Exlibris Nyt.

Johannes Jørgensens EX LIBRIS tegnet af grafikeren Ebba Holm.

LÆSERKREDS

Hvis nogen er interesseret i at tilslutte sig en læserkreds, kan de henvende sig til selskabets sekretær, Susanna Figgé. Kun få har indtil nu vist interesse, men det kan nås endnu. På den anden side varer sæsonen ikke længe endnu, så hvis man skal nå et resultat, er det nu, det skal sættes i værk.

Johannes Jørgensens bog om Civita d'Antino i ny italiensk oversættelse

af Stig Holsting

Den 15. januar 1915 blev store dele af Midtitalien især i regionen Abruzzo ramt af et kraftigt jordskælv, som knuste adskillige bjergbyer og dræbte tusindvis af mennesker. Blandt de ødelagte byer var den for dansk kunst navnkundige Civita d'Antino, hvor maleren Kristian Zartmann havde skabt en tradition for unge kunstnere, som kan måle sig med hvad Skagen var på hjemmefronten. Zartmann, Krøyer, Skovgaard m.fl. malede her i det italienske lys nogle billeder, som selv solen over Skagen ikke formåede at fremkalde.

Zartmanns navn blev højt æret af byens borgere og hans hus holdt i hævd som et nationalklenodie, ikke mindst æret efter, at det som et af byens få huse blev skånet for ødelæggelse. Zartmann og Krøyer fik siden hen deres egne lokaliteter opkaldt efter sig og Zartmann blev udnævnt som byens æresborger.

Med jordskælvet i 1915 – altså den 15. januar 2005 for nøjagtig 90 år siden – blev den kunstneriske malertradition i Civita d'Antino brat afbrudt, kun to år før Zartmann døde og selvom hans hus altså endnu stod.

Et af forfatterens egne fotos fra det ødelagte Civita d'Antino. III. fra bogen

Blot en uge efter katastrofen indfandt en anden dansk kunstner sig i byens ruiner. Det var digteren Johannes Jørgensen, som netop i disse dage var ved at slå sig ned i Assisi længere nordpå i Italien efter at have fuldført sin bog om den hellige Katerina af Siena. Hidkaldt af katastrofen havde han arrangeret sig med den danske maler Daniel Hvidt, som med kalkpuds endnu siddende i tøjet var kommet fra Civita d'Antino for at møde ham. Sammen kørte de i lejet bil tilbage til den ødelagte by medbringende forskellige fornødenheder til de ramte borgere.

Efter sit besøg i den knuste by skrev Johannes Jørgensen en lille bog om sine iagttagelser der udkom samme år illustreret med hans egne fotos. Den er et fornemt vidnesbyrd om en stor kunstners menneskelige egenskaber udtrykt i en form, som tåler sammenligning med H. C. Andersens rejsebøger. Som et vidnesbyrd om, hvad hans bog kom til at betyde for byen, op-

kaldte man en piazza efter ham, som endnu den dag i dag hedder Piazza Giovanni Joergensen.

I 1931 udkom denne bog i italiensk oversættelse under titlen *Nella terra di sorella morte* (Besøg i søster døds have) – en titel, som er klart inspireret af Frans af Assisis ”Sangen om vor Broder Sol”. Denne bog er for længst udsolgt og nu ønsker man i Italien en nyudgivelse for at markere 90året for katastrofen. I et tæt samarbejde med Johannes Jørgensen Selskabet i Danmark har man udarbejdet en nyoversættelse ved oversætteren Bruno Berni i Rom og med et forord af Selskabets formand, Stig Holsting om Johannes Jørgensens forhold til Italien. Udgaven fra 1931 var illustreret med gengivelser af nogle af Zartmanns billeder, men man har valgt at bruge forfatterens egne fotooptagelser fra den danske udgave fra 1915.

Når bogen ligger færdig til udgivelse – formodentlig i løbet af sommeren - vil den bl.a. blive præsenteret for offentligheden ved et arrangement i Det danske Kulturinstitut i Rom, som enhver interesseret er velkommen til at deltage i.

Fra Civita d'Antino i dag med Zartmanns hus

”I AL VENSKABELIGHED”

JOHANNES JØRGENSEN OG SOPHUS CLAUSSEN

De to digtere traf hinanden i Studenter-samfundet som ganske unge. De fandt hinanden i en fælles kærlighed til poesien og inspirerede hinanden til noget af dansk digtningens smukkeste lyrik.

Det var Sophus Claussen der gjorde Johannes Jørgensen opmærksom på den franske digter og symbolist Charles Baudelaire, et bekendskab med vide konsekvenser i den litterære verden, med opgøret med naturalismen og Johannes Jørgensens konversion.

Enhver kender af *Mit Livs Legende* husker sikkert beretningen om, hvordan den unge Jørgensen besøger Claussen i dennes forældres lejlighed på hjørnet af Petersens Passage (den nuv. Sankt Jørgens Alle) og Gammel Kongevej. Henslængt på Claussens chaiselong lytter Johannes til den ivrigt deklamerende Sophus.

Venskabet får siden nogle knubs, da Johannes ikke finder nok i symbolismens poetiske sværmerier men i stedet drages mod katolicismen. I Rapallo i Italien besøger Johannes Sophus, som er flygtet fra Paris og en ulykkelig kærlighed. Her i Rapallo går de heftige diskussioner ofte over i regulære skænderier, for

Claussens livsglade og nydende gemyt lader sig ikke ikklæde askensens bodsdragt.

Siden kommer de to venner ikke rigtig på bølgelængde mere uden at det dog bliver til et egentligt brud, som med Stuckenbergs.

Om dette venneforhold og dets blomstrende poetiske frugter, dets fælles møde i symbolismen og endelige adskillelse ved to uforenelige livsopfattelser omhandler programmet i Rundetaarn den 7. april.

Tegning af Johannes Jørgensen udført i København i dec. 1894 af Sophus Claussen et bevis på, at venskabet bestod også efter deres stormfulde møde i Rapallo tidligere på året.

I AL VENSKABELIGHED
JOHANNES JØRGENSEN OG SOPHUS CLAUSSEN
I DIGTERISK DIALOG

CHILI TURÈLL og STIG HOLSTING

Guitarledsagelse: Mathias From

**LÆSER OG SYNGER AF DE TO DIGTERES TEKSTER
OG CAUSERER OVER DERES VENSKAB OG LIVS-
HOLDNINGER.**

i

RUNDETAARN

I KØBMAGERGADE

TORS DAG DEN 7. APRIL KL. 20.00

Billetpris: 100 kr.

BILLETnet eller i forsalg i RUNDETAARN tlf. 33730373 eller ved døren den 7. april.

ET (SVENSK) DILEMMA

Dette elskværdige digt, skrevet af Berlingske Tidendes mangeårige legendariske lejlighedsdigter Viggo Barfoed, der skrev under pseudonymet Ærbødigst, viste i 1945, at det ikke kun var danskerne, som i ny og næ forsøgte at fortrænge

kendskabet til Johannes Jørgensen. Alligevel må den omstændighed, at Ærbødigst overhovedet fandt anledning til at skrive sit digt, vise, at Den ene Johannes var lige så kendt som den anden — i hvert fald i Danmark.

*Svenskerne bliver ved med at sammenblende Johs. V. Jensen
og Johannes Jørgensen*

Saa snart man kommer
over Landegrænsen
forektales stadig
Jørgensen og Jensen.
To Digtere bestandig
sammenblandes,
fordi de begge to er
døbt Johannes.

Hvad Jørgensen
i Tidens Løb har skrevet
og Bøgerne,
som Jensen har bedrevet,
blir i den samme
Pulje sammenslaet,
hvormed man har
helt nye Værker faet.

Man i de svenske
Biblioteker finder
nok Bøger som:
»Der er en Brax, som rindere
»Den hellige Columbus
fra Vadstena
og »Normegæsten Gudrun
fra Siena.

Man alle Slags
Forklaringer kan spare.
Hvis Svenskerne
man Sagen vil forklare,
saa spo'r de blot,
mens de paa Ho'det ryster:
Thit Jørgensen —
er det saa deres Søster?

TAARNET OG TÅRNET

Mange har gennem årene haft den indlysende formodning, at det er tårnet på ejendommen, hvor Johannes Jørgensen med familie boede i på Kastanievej på Frederiksberg, som har givet navn til tidskriftet Taarnet. Ingen steder har forfatteren dog entydigt selv givet udtryk for dette. Tårnet havde da også kun sekundær forbindelse med familiens lejlighed. I *Mit Livs Legende* kommer der kun nogle antydninger om det arkitektoniske tårns betydning som lejlighedsvis tilflugtssted, men ikke direkte, at det skulle have givet navn til bladet. Tvært imod skriver Johannes Jørgensen, at man fik ideen fra den franske digter Huysmans symbolistiske forbillede i romanen *Là-bas*. "Og saadan skete det" skriver han videre "at vi – ligesom Durtal i Huysmans Roman – kom til at føle os som Taarnboere". "Ved et Taarn forstod vi blot noget højtideligt, noget, der stod alene, ikke i Geled med Husene, noget poetisk unyttigt, en Bygning, hvori den henfarne Tider spøgede, og fra hvis Top man kunde kigge Stjærner". (Taarnet s. 42)

Altså har myten ikke haft noget reelt indhold. Bladets redaktion – som kun omfattede Johannes Jørgensen selv, holdt ikke "redaktionsmøder" i tårnets lanterne,

selvom det kunne hænde, at han alene eller sammen med venner steg til tårns for at nyde udsigten eller kigge på stjerne i de frostkla-re nætter.

Men fru Amalia Jørgensen, der som nygift frue flyttede ind i kvistlejligheden på Kastanievej 19 sammen med sin mand skrev i 1928 i bladet "Hver 8. Dag" en række erindringsskitser om sit liv i den store kreds af kunstere og journalister, som parret omgikkes. I disse erindringsskitser skriver hun, at Johannes Jørgensen lod sig inspirere af husets hjørnetårn til titlen på sit symbolistiske tidsskrift.

Har digteren da villet poetisere virkeligheden, som han jo af og til kunne finde på, eller er det Amalia, som huskede fejl.

Det endelige bevis må vente, til vi får adgang til digterens dagbøger. Måske vil vi blive berøvet en mytes poetiske kærne.

I øvrigt synes ingen at have været interesseret i, hvad eller hvem den mytologisklignende skikkelse, som Jan Verkade tegnede til bladets forside, forestiller. Det viser en kvindeskikkelse med et tårn i favnen. Mon det ikke skulle være en slet skjult Sankt Barbara, som katolikken Verkade og den katolsk-sindede redaktør har sat som "varemærke"? SH.

Hver 8 Dag

Jeg har for nylig, ved hjælpsom bistand fra Svendborg Bibliotek, haft lejlighed til at læse Johannes Jørgensens hustru, Amalia Jørgensens, erindringer, som offentliggjordes i en række korte artikler i ugebladet "Hver 8 Dag" i løbet af 1928. Disse erindringsglimt, som senere har dannet grundlag for 1. kapitel i Inger Lise Rasmussen Pins lille bog, "Johannes Jørgensens veje omkring Siena" (København 1989) - men her fremstillet som Johannes Jørgensens egne erindringer - udgør et både velskrevet og informativt supplement til indholdet af de første bind af Johannes Jørgensens "Mit Livs Legende". Artiklerne, der præsenteres som professorinde Amalia Johs. Jørgensens erindrin-

ger gennem 40 år, er ikke mindst interessant læsning, fordi læseren her direkte møder den hustru, som Johannes Jørgensen i 1913 forlod tillige med deres fælles syv børn. For undertegnede har det især været slående, at erindringerne på ingen måde bærer spor af den tilsyneladende bitterhed, det syntes at præge det opløste forhold, ikke mindst efter en retssag i 1918 vedrørende villaen på Foraarsvej i Charlottenlund - i hvert fald hvis man skal tro den samtidige dagspresse. Interesserede kan finde de nævnte publikationer på Det Kongelige Bibliotek i København.

Oluf Schönbeck

mail@johannesjorgensenselskabet.dk

OBS!

Husk altid at sende meddelelse om adresseforandring. Vi har "blinde" medlemmer, som vi ikke kan nå, da vi mangler den ny adresse.

Johannes Jørgensen Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, Formand, Jagtvej 183 A, 2100 København Ø. Tlf. 8758 0303

e-post: stig.holsting@mobilixnet.dk

Jørgen Nybo Rasmussen, Næstformand, Svanevej 38, 4000 Roskilde. Tlf. 4675 3660.

e-post: dacia@e-box.dk

Susanna Figgé, Sekretær, Njalsgade 51, 2300 København S. Tlf. 3296 1084

Henning Fink-Jensen, Kasserer, Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd, 4444 8703

e-post: mail@johannesjorgensenselskabet.dk

Ove Klausen, Ottosminde 2, 8900 Randers Tlf. 86404032.

e-post: oklausen@mail.dk

Nyhedsbrevets redaktør, Stig Holsting